

УДК 332.14:330.837:352/354

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Мар'яна Мельник; Ірина Лещух; Дем'ян Тимків

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього
НАН України», Львів, Україна

Резюме. Досліджено тезаурус категорії «просторове планування». Визначено переваги наявності комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади для органу місцевого самоврядування та інших стейкхолдерів громади. Проаналізовано спроможність територіальних громад здійснювати просторове планування в контексті забезпеченості фінансовими ресурсними та кваліфікованими кадрами. Оцінено фінансову підтримку державою процесу розроблення комплексних планів просторового розвитку у громадах, на основі чого зроблено висновок щодо доцільності відновлення субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад. Ідентифіковано та описано основні стримуючі чинники в контексті розроблення комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, як-ось, недостатня експертна спроможність громад щодо розроблення комплексних планів, нестача у громадах кваліфікованих фахівців для виконання завдань, пов'язаних із просторовим плануванням; застаріла картографічна основа; відсутність достатніх фінансових ресурсів у громад на розроблення комплексного плану. На основі цього аргументовано, що драйверами активізації просторового планування як важливого інструмента формування інтегрованого економічного простору України сьогодні є триада основних чинників: кваліфіковані кадри, фінансове забезпечення, актуальна та об'єктивна інформація. Акцентовано на доцільності залучення органами влади різного рівня допомоги міжнародних донорів у контексті фінансової підтримки процесу розроблення комплексних планів просторового, оскільки це сприятиме охопленню більшої кількості територій країни просторовим плануванням за менший проміжок часу. Аргументовано, що для досягнення ефективності просторового планування в контексті формування інтегрованого економічного простору України органам місцевого самоврядування доцільно: гармонізувати процеси просторового та стратегічного планування, а також взаємоузгодити усі планувальні документи; актуалізувати генеральні плани населених пунктів; сприяти максимальному залученню стейкхолдерів та врахуванню громадської думки під час виконання робіт з просторового планування.

Ключові слова: просторове планування, комплексний план просторового розвитку, інтегрований економічний простір, територіальна громада.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.019

Отримано 09.04.2024

UDC 332.14:330.837:352/354

SPATIAL PLANNING AS A TOOL FOR THE FORMATION OF THE INTEGRATED ECONOMIC SPACE OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION

Marianna Melnyk; Iryna Leshchukh; Demian Tymkiv

Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine, Lviv, Ukraine

Summary. The article examines the thesaurus of the «spatial planning» category. The advantages of having a comprehensive spatial development plan for the territory of the territorial community for the local self-government body and other stakeholders of the community have been identified. The ability of

territorial communities to carry out spatial planning in the context of the provision of financial resources and qualified personnel is analyzed. The state's financial support for the process of developing comprehensive plans for spatial development in communities was assessed, based on which a conclusion was drawn regarding the feasibility of restoring subventions from the state budget to local budgets for the development of comprehensive plans for spatial development of the territories of territorial communities. The main restraining factors in the context of the development of a comprehensive plan for the spatial development of the territory of the territorial community have been identified and described, such as the insufficient expert capacity of communities to develop comprehensive plans, the lack of qualified specialists in communities to perform tasks related to spatial planning; outdated cartographic basis; lack of sufficient financial resources in communities to develop a comprehensive plan. Based on this, it is argued that the drivers of the activation of spatial planning as an important tool for the formation of the integrated economic space of Ukraine today are the triad of main factors: qualified personnel, financial support, up-to-date and objective information. Emphasis is placed on the expediency of attracting by the authority's various levels of assistance from international donors in the context of financial support for the process of developing comprehensive spatial plans, as this will contribute to the coverage of more territories of the country with spatial planning in a shorter period. It is argued that in order to achieve the effectiveness of spatial planning in the context of the formation of an integrated economic space of Ukraine, local self-government bodies should: harmonize the processes of spatial and strategic planning, as well as mutually agree on all planning documents; update general plans of settlements; promote the maximum involvement of stakeholders and the consideration of public opinion during the execution of spatial planning works.

Key words: *spatial planning, comprehensive spatial development plan, integrated economic space, territorial community.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.019

Received 09.04.2024

Постановка проблеми. В умовах післявоєнної відбудови обґрунтування ефективних форм просторової інтеграції має зосередитися на розв'язанні проблеми і викликів, спричинених війною.

Нинішня війна в Україні надалі посилює міжрегіональну та внутрішньорегіональну дивергенцію. Тому й регіональна політика сьогодні має розроблятися і реалізуватися з використанням територіально диверсифікованого підходу. При цьому такий підхід вимагатиме і диференціації механізмів, інструментів і заходів щодо стимулювання розвитку різних форм просторової інтеграції в системі заходів відбудови і стратегічної трансформації розвитку для різних типів територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретико-методологічних засад просторового планування як інструмента формування інтегрованого економічного простору завжди приділялося чимало уваги як зарубіжних, так і вітчизняних (зокрема, О. Гопцій, А. Степанюк, А. Третяк, Н. Хижнякова та ін.) учених.

Чималим є науковий доробок у сфері дослідження механізмів та інструментарію формування інтегрованого економічного простору України науковців ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» [1–4].

Утім, розкриваючи окремі аспекти просторового планування, згадані вчені фокусували увагу на його проблемних аспектах на різних етапах упровадження реформи децентралізації. Однак дослідження з окресленої тематики потребують актуалізації, зважаючи, з одного боку, на просторову та часову невизначеність бойових дій в Україні та, при цьому, динамічність інституційного забезпечення просторового планування, а з іншого боку, потребу у швидкому повоєнному відновленні.

Метою статті є дослідження особливостей просторового планування як інструмента формування інтегрованого економічного простору України в умовах повоєнної відбудови.

Постановка завдання. Завданнями статті є: розкриття сутності категорії «просторове планування», ідентифікація перешкод у контексті розроблення

комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, встановлення драйверів активізації просторового планування як важливого інструмента формування інтегрованого економічного простору України.

Для дослідження використано такі наукові методи: індукції та дедукції, порівняння, систематизації та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Термін «просторове планування» виник у кінці минулого століття і був затребуваний країнами Європейського Союзу (ЄС) при обговоренні та прийнятті спільних рішень у частині раціоналізації землекористування, в зв'язку з чим з'явився термін «планування землекористування». Просторове планування дає географічний вираз економічної, соціальної, культурної та екологічної політики суспільства. Разом з тим, відповідно до Європейської хартії регіонального/територіального планування, просторове планування є науковою дисципліною, адміністративною технікою і інструментом регіональної політики. Його розглядають і як міждисциплінарний комплексний підхід, спрямований на забезпечення збалансованого регіонального розвитку та організації простору [5].

Довідник європейського просторового планування просторове планування визначає як методи, що широко використовуються державою з метою здійснення впливу на майбутній розподіл діяльності в просторі. Підкреслюється, що просторове планування здійснюється для створення раціональної територіальної організації суспільства, а також збалансованості потреб, необхідних для розвитку суспільства, з охороною навколишнього середовища й досягненням соціальних і економічних цілей [5].

Відповідно до Керівних принципів сталого просторового розвитку Європейського континенту, Європейської хартії просторового планування просторове/регіональне планування – це діяльність, яка впливає на територіальну структуру для управління територіальним розвитком і здійснення координації секторальних (галузевих) політик з метою недопущення зіткнення їх інтересів [6]:

Систему просторового планування Я. Ріволін розглядає як специфічну соціальну конструкцію, яка характеризує встановлення й застосування в певних інституційних контекстах, у часі й просторі, визначених методів громадського порядку і співробітництва, спрямованих на управління колективними діями з використання простору. Система просторового планування може допомогти забезпечити економічні, соціальні та екологічні вигоди. Тому багатьом країнам належить здійснити її впровадження, значний за масштабами подальший розвиток і вдосконалення [7].

У вітчизняному законодавстві термін «просторове планування» вперше було вжито у проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності». Зокрема визначалося, що просторове планування – це сукупність дій органів місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо визначення територій для розселення, місць застосування праці, відпочинку та оздоровлення, інженерно-транспортної інфраструктури, інших об'єктів шляхом розроблення, затвердження документації з просторового планування та дотримання її рішень.

Разом з тим, розвиток України впродовж останніх десятиліть супроводжується й проблемами дезінтегрованості, низької інтегрованості та інклюзивності економічного соціального простору, міжтериторіальної дивергенції й асиметрії за основними соціально-економічними показниками розвитку. Ці процеси посилюються в умовах реалізації реформи місцевого самоврядування та фінансово-адміністративної децентралізації, а війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, стала новим викликом у

питаннях переоцінювання підходів до забезпечення просторової згуртованості та інтегрованості в суспільно-економічному сенсі [1].

Застосування проблемно-орієнтованого підходу до аналізу особливостей розвитку регіонів та громад в умовах шоку дозволило ідентифікувати просторове планування на основі інтегрованого підходу як один із основних інструментів формування інтегрованого економічного простору України в умовах повоєнного відновлення.

Просторове планування на основі інтегрованого підходу передбачає узгоджене прийняття рішень щодо цілісного (комплексного) просторового розвитку населених пунктів як єдиної системи розселення і території за їх межами. З ухваленням Закону України від 17.06.2020 р. № 711-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель», територіальні громади отримали новий інструмент управління територією – комплексний план просторового розвитку території територіальної громади, що є одночасно й містобудівною документацією на місцевому рівні, й документацією з землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту території та населення від небезпечних природних і техногенних процесів, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони й збереження культурної спадщини й традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території [8].

Відповідно до вимог Закону України від 17.06.2020 р. № 711-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель», Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації» від 01.09.2021 р. № 926 органам місцевого самоврядування до 1 січня 2025 року необхідно забезпечити розроблення комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади (далі – комплексний план).

Очевидними перевагами наявності комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади для органу місцевого самоврядування та інших стейкхолдерів громади є [9]:

1. Довготривалий розвиток громади, незалежного від зміни влади. Попри те, що влада змінюється кожні 5 років, комплексний план є гарантією, що на розвиток громади це не вплине і він буде таким, яким його затвердили. Якщо усі стейкхолдери долучилися до створення документа на початковому етапі і їхні ідеї знайшли своє відображення в містобудівній документації, вони будуть точно втілені.

2. Баланс економічного, соціального та екологічного розвитку громади.

3. Врахування інтересів усіх стейкхолдерів.

4. Збереження екології. Комплексний план дає можливість не лише провести детальну інвентаризацію усіх наявних ресурсів (корисних копалин, лісів тощо), а й внести їх до кадастру. Також зонування допоможе зберігати довкілля й забезпечити екологічну безпеку.

5. Економія бюджету.

Утім, за даними [9] станом на поч. II кв. 2024 р., жодна громада в Україні не розробила і не затвердила комплексний план.

За даними Всеукраїнської асоціації громад станом на кінець I півріччя 2023 р. 41% громад мають прийняте рішення про розроблення комплексного плану, 20% – створили робочу групу з представників органів місцевого самоврядування, громадськості та бізнесу. Утім, подальшій роботі щодо розроблення комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади перешкоджають, зокрема:

1) недостатня експертна спроможність громад у контексті розроблення комплексних планів, нестача у громадах кваліфікованих фахівців (архітекторів, землевпорядників, геодезистів тощо) для виконання завдань, пов'язаних із просторовим плануванням. Лише 8% громад станом на кінець I півріччя 2023 р. змогли самостійно розробити технічне завдання на розроблення комплексного плану просторового розвитку, 36% громад розпочали збір даних для плану, але лише 4% завершили цей процес. Разом з тим, 78% громад заявляють про потребу в експертній підтримці процесу просторового планування [10];

2) застаріла картографічна основа. Зокрема, за результатами опитування Всеукраїнської асоціації громад [10] 91% громад наголошують на необхідності її оновлення. Обмеженою є можливість оновлення картографічної основи у зв'язку із нестачею відповідних кваліфікованих кадрів, а також відсутністю можливості здійснювати аерозйомку у воєнний час;

3) відсутність достатніх фінансових ресурсів у громад на розроблення комплексного плану. Зокрема, результати опитування свідчать, що лише 39% громад можуть профінансувати розроблення комплексного плану просторового розвитку в сумі до 1 млн грн [10]. Утім, цього ресурсу не достатньо, адже вартість робіт із розроблення комплексного плану може коливатися в межах 3–16 млн грн¹.

Драйверами активізації просторового планування як важливого інструмента формування інтегрованого економічного простору України сьогодні є триада основних чинників: кваліфіковані кадри, фінансове забезпечення, актуальна та об'єктивна інформація. Доцільними вбачаються:

1. Сприяння обласними адміністраціями, відповідними державними органами влади, а також іноземними партнерами процесу забезпечення громад кваліфікованим експертним супроводом щодо просторового планування. У даному контексті мова може йти як про залучення зовнішніх експертів із просторового планування, так і навчання уповноважених осіб органу місцевого самоврядування. В контексті вирішення проблеми кадрових ресурсів, які б могли розробляти та впроваджувати комплексні плани на місцях, корисною буде співпраця регіональних органів влади з місцевими закладами вищої освіти щодо підготовки відповідних фахівців.

2. Фінансова підтримка державою процесу розроблення комплексних планів просторового розвитку у громадах. У даному контексті актуальним вбачається відновлення субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад. Зазначимо, у липні 2021 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад [11]. Ним передбачено на 2021 р. відповідних субвенцій на загальну суму 62,55 млн грн (рисунок 1). Ці кошти дозволили запустити

¹ Оцінено авторами за результатами моніторингу вартості тендерних закупівель послуг із розроблення комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, здійснених на офіційній платформі державних публічних закупівель *Prozorro* (<https://prozorro.gov.ua/>).

наприкінці 2021 р. – поч. 2022 р. процес розроблення громадами країни комплексних планів просторового розвитку.

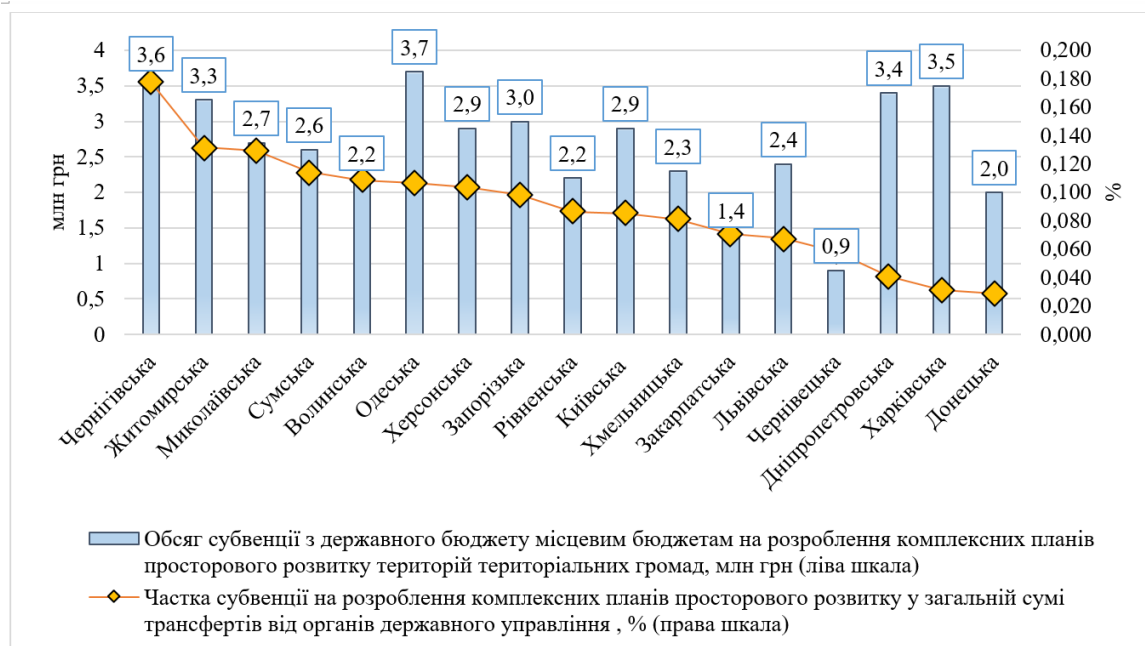

Рисунок 1. Розподіл субвенції з державного бюджету окремим місцевим бюджетам на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад, 2021 р.

Джерело: складено авторами за даними [12].

Утім, початок повномасштабної війни призупинив процес фінансування державою субвенцій на розроблення комплексних планів просторового розвитку територіальних громад. Зважаючи, з одного боку, на обмеженість бюджетних коштів, а з іншого, – безпековий фактор, доцільним вбачається регіональна диференціація надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад. Тобто першочергово такі субвенції можуть надаватися тилу та буферним регіонам, а після закінчення бойових дій, у період повоєнного відновлення, – територіям відновлення. Іншим аргументом на користь такої диференціації може бути те, що на постраждалих від війни територіях (та у міру продовження бойових дій) виникають нові обмеження, як-ось замінування територій, екологічні проблеми, руйнування пам'яток архітектури тощо. Розроблення комплексних планів просторового розвитку на прифронтових територіях у період післявоєнного відновлення допоможе зекономити час та ресурси на врегулювання та врахування в зазначених документах нових обмежень, не допустити «ручного» та непублічного управління територіями.

Крім того, в контексті фінансової підтримки процесу розроблення комплексних планів просторового розвитку актуальним є залучення органами влади різного рівня допомоги міжнародних донорів, що сприятиме охопленню більшої кількості територій країни просторовим плануванням за менший проміжок часу.

3. Розроблення компетентними органами державної влади (у т.ч. із залученням міжнародних партнерів) цифрових інструментів для накопичення місцевої статистики, її верифікації та подальшого аналізу органами місцевого самоврядування та/або відповідними експертами, що сприятиме пришвидшенню та підвищенню якості просторового планування у громаді, перейти до «розумного» планування розвитку

громад і реалізації регіональної політики на основі даних. Одним з таких інструментів може стати Єдина геоінформаційна система моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і громад (далі – ГІС), тестову версію якої у березні було презентовано Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України. Разом з тим, забезпечення актуальності, повноти та достовірності даних розвитку громад вимагає чіткого законодавчого врегулювання питань, пов'язаних збором та оприлюдненням статистичної інформації, що актуалізує ухвалення окремого закону щодо місцевої статистики.

Крім того, для досягнення ефективності просторового планування в контексті формування інтегрованого економічного простору України *органам місцевого самоврядування доцільно:*

- гармонізувати процеси просторового та стратегічного планування, а також взаємоузгодити усі планувальні документи;
- актуалізувати генеральні плани населених пунктів (у яких наявні такі плани) територіальних громад, зважаючи на поточні воєнні умови їх функціонування, а також необхідність не лише відновлення територій, а посилення їх конкурентоспроможності та резилентності;
- сприяти максимальному залученню стейкхолдерів та врахуванню громадської думки під час виконання робіт з просторового планування.

Резюмуючи проведені дослідження варто наголосити, що ефективність реалізації заходів із формування інтегрованого економічного простору України безпосередньо залежить від дотримання принципу узгодженості та синхронізації дій усіх рівнів влади та управління, а також охоплює такий елемент, як вибудовування міцних горизонтальних (міжрегіональних і міжмуніципальних) зв'язків, протекцію розвитку кооперації територіальних громад, регіонів, субрегіональних територій. Лише за умови дотримання зазначених принципів можна досягти інтегрованого та збалансованого економічного, соціального та екологічного просторового розвитку України [13].

Висновки. Просторове планування розвитку території відображає стратегічні напрямки її розвитку на основі інтеграції всіх ключових сфер (економіка, освіта та охорона здоров'я, зайнятість, ЖКГ, мобільність населення, навколишнє середовище, культура та історична спадщина тощо). А підготовка комплексного плану просторового розвитку обов'язково передбачає залучення різних стейкхолдерів, для формування середовища, яке забезпечує рівні можливості, доступність та інклюзивність для всіх суб'єктів економіки. Разом з тим, збільшення ступеня участі стейкхолдерів у формуванні інтегрованого економічного простору України також є інструментом формування інтегрованого економічного простору України.

Просторове планування фактично є платформою, на якій необхідно розглянути, обговорити та збалансувати часто суперечливі державні та приватні інтереси, пов'язані з розвитком території. Тому пріоритетами подальших досліджень з окресленої тематики буде вивчення можливостей та шляхів забезпечення узгодженості планувальних документів на всіх рівнях управління.

Conclusions. The spatial planning of the development of the territory reflects the strategic directions of its development based on the integration of all key areas (economy, education and health care, employment, housing and communal services, population mobility, environment, culture and historical heritage, etc.). The preparation of a comprehensive spatial development plan necessarily involves the involvement of various stakeholders to create an environment that provides equal opportunities, accessibility and inclusiveness for all economic entities. At the same time, increasing the degree of participation of stakeholders in the formation of the integrated economic space of Ukraine is also a tool for the formation of the integrated economic space of Ukraine.

Spatial planning is actually a platform on which to consider, discuss and balance the often conflicting public and private interests related to the development of the territory. Therefore, the priorities of further research on the outlined topics will be the study of opportunities and ways to ensure the consistency of planning documents at all levels of management.

Список використаних джерел

1. Мельник М. І., Лешух І. В. Когерентний підхід до формування сучасної моделі просторового розвитку економіки України. *Регіональна економіка*. 2023. № 1 (107). С. 23–33. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-3>
2. Сторонянська І. З., Залуцький І. Р. Інституційно-правові засади регулювання просторового розвитку в Україні. *Економіка України*. 2022. № 12. С. 34–50. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.034>.
3. Щеглюк С. Інституційне забезпечення просторового планування об'єднаних територіальних громад. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2019. Вип. 3. С. 10–21.
4. Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методологія ідентифікації та інструментарій стимулювання розвитку / наук. ред. І. З. Сторонянська. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2022. 494 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220007.pdf> (дата звернення: 01.04.2024).
5. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Третяк Н. А. Територіально-просторове планування: базові засади теорії, методології, практики: монографія / за заг. ред. А. М. Третяка. Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2021. 142 с.
6. Основоположні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту. К., 2007. 41 с. URL: <https://rm.coe.int/168070018e> (дата звернення: 01.04.2024).
7. Janin Rivolin U. Planning systems as institutional technologies: a proposed conceptualization and the implications for comparison. *Planning Practice and Research*. 2012. No. 27 (1). P. 63–85. DOI: <https://doi.org/10.1080/02697459.2012.661181>
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель: Закон України від 17.06.2020 р. № 711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text> (дата звернення: 01.04.2024).
9. Простір мого майбутнього: що дає Комплексний план просторового розвитку для жителів громади. Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/news/17872?fbclid=IwAR3tu2PmW1w6RrRsanKPY2A2qy7o2XrK30pXNW-3S_jDciUKdsUtnxH9G98_aem_AV6FSWxfGTKhiwBUbI5Qq3al3-AskW3HG C7zIqE9hdaOUnus9J2YHQxVvTarFplAbco (дата звернення: 01.04.2024).
10. Розвиток просторового планування в громадах – результати опитування. Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/news/16389> (дата звернення: 01.04.2024).
11. Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2021 № 853. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/853-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2024).
12. Open Budget: Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 01.04.2024).
13. Мельник М., Лешух І., Чайковський В. Проблеми та інструменти формування інтегрованого економічного простору України в умовах війни та повоєнної відбудови. *Академічні візії*. 2024. Вип. 30. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10977761> (дата звернення: 01.04.2024).

References

1. Melnyk M., Leshchukh I. (2023) oherentnyy pidkhyd do formuvannya suchasnoyi modeli prostorovoho rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Coherent approach to the formation of a modern model of the spatial development of the economy of Ukraine]. *Rehional'na ekonomika*, no. 1 (107), pp. 23–3. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-3>
2. Storonianska I., Zalutskyi I. (2022) Instytutsiyno-pravovi zasady rehulyuvannya prostorovoho rozvytku v Ukrayini [Institutional and legal principles of regulation of spatial development in Ukraine]. *Ekonomika Ukrayiny*, no. 12, pp. 34–50. Doi: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.034>.
3. Shcheglyuk S. Instytutsiyne zabezpechennya prostorovoho planuvannya ob'yednanykh terytorial'nykh hromad [Institutional provision of spatial planning of united territorial communities]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny*, no. 3, pp. 10–21.
4. I. Z. Storonians'ka (nauk. red.) (2022) Funktsional'ni typy terytoriy yak ob'yekt derzhavnoyi rehional'noyi polityky: metodolohiya identyfikatsiyi ta instrumentariy stymulyuvannya rozvytku [Functional types of

- territories as an object of state regional policy: identification methodology and development stimulation toolkit]. Lviv: DU "Instytut rehional'nykh doslidzhen' imeni M. I. Dolishn'oho NAN Ukrainy", 494 p. Available at: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220007.pdf> (accessed 01 April 2024).
5. Tretyak A., Tretyak V., Pryadka T., Tretyak N., edited by A. Tretyaka (2021). Terytorial'no-prostorove planuvannya: bazovi zasady teorii, metodolohiyi, praktyky: monohrafiya [Territorial and spatial planning: basic principles of theory, methodology, practice: monograph.
 6. Osnovopolozhni pryntsypy staloho prostorovoho rozvytku Yevropeys'koho kontynentu [Basic principles of sustainable spatial development of the European continent]. Available at: <https://rm.coe.int/168070018e> (accessed 01 April 2024).
 7. Janin Rivolin U. (2012) Planning systems as institutional technologies: a proposed conceptualization and the implications for comparison. *Planning Practice and Research*, no. 27 (1), pp. 63–85. DOI: <https://doi.org/10.1080/02697459.2012.661181>
 8. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo planuvannya vykorystannya zemel': Zakon Ukrainy vid 17.06.2020 p. № 711-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text> (accessed 01 April 2024).
 9. Prostir moho maybutn'oho: shcho daye Kompleksnyy plan prostorovoho rozvytku dlya zhyteliv hromady. Detsentralizatsiya. Available at: https://decentralization.ua/news/17872?fbclid=IwAR3tu2PmW1w6RrRsanKPY2A2qy7o2XrK30pXNW-3S_jDciUKdsUtnxH9G98_aem_AV6FSWxfGTKhiwBUbI5Qq3al3-ASkW3HGC7zIqE9hdaOUnus9J2YHQxVvTarFplAbco (accessed 01 April 2024).
 10. Rozvytok prostorovoho planuvannya v hromadakh – rezul'taty opytuvannya. Detsentralizatsiya. Available at: <https://decentralization.ua/news/16389> (accessed: 01 April 2024).
 11. Poryadok ta umovy nadannya subventsiyi z derzhavnogo byudzhetu mistsevym byudzheta na rozroblennya kompleksnykh planiv prostorovoho rozvytku terytoriy terytorial'nykh hromad: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.07.2021 № 853. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/853-2021-%D0%BF#Text> (accessed 01 April 2024).
 12. Open Budget: Derzhavnyy veb-portal byudzhetu dlya hromadyan. Available at: <https://openbudget.gov.ua/> (accessed 01 April 2024).
 13. Melnyk M., Leshchukh I., Tchaikovskiy V. (2024) Problemy ta instrumenty formuvannya intehrovanoho ekonomichnogo prostoru Ukrainy v umovakh viyny ta povoyennoyi vidbudovy [Problems and tools of the formation of the integrated economic space of Ukraine in the conditions of war and post-war reconstruction]. *Akademichni viziyyi*, no. 30. Available at: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10977761> (accessed 01 April 2024).